

JZU CENTAR ZA JAVNO ZDRAVJE - SKOPJE
ISHP QENDRA E SHËNDETIT PUBLIK - SHKUP

ul. 3-ta Makedonska brigada br. 18, 1000 Skopje

rr. Brigada e tretë maqedonase nr. 18, 1000 Shkup *Tel/Tel:02/3298 667 Faks/Faks:02/3298 251* www.cph.mk

бр.нр _____

од/nga----- godina

Скопје/Shkup

**ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА ЕВАЛУАЦИЈА НА
НАЦИОНАЛНАТА ГОДИШНА ПРОГРАМА ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ
ВО РЕПУБЛИКА С.
МАКЕДОНИЈА ЗА 2024 ГОДИНА, ЗА ПОДРАЧЈЕТО НА ЦЈЗ-СКОПЈЕ,
ОДДЕЛЕНИЕ ЗА СОЦИЈАЛНА МЕДИЦИНА**

Одделението за социјална медицина при ЈЗУ Центар за јавно здравје (ЦЈЗ) - Скопје на територијата на Скопскиот регион, кој според Пописот на Државниот завод за статистика на Република Македонија на крајот од 2021 година броел 607 007 жители, во текот на 2024 година ги реализира следните програмски задачи и активности во доменот на Социјално - медицинската дејност со здравствена статистика и промоција на здравјето, а во согласност со Националната годишна програма за јавно здравје во Република Македонија за 2024 година:

I. Во Одделението за социјална медицина од здравствените установи на територијата на Центарот за јавно здравје се прибрани, контролирани и компјутерски обработени збирни и индивидуални здравствено-статистички извештаи кои се однесуваат на мрежата, организациската структура, обезбеденоста со кадар, обемот на извршената работа и утврдениот морбидитет во примарната и секундарната здравствена заштита во амбулантно-поликлиничката здравствена дејност и понатаму во болничката дејност, во секундарната и терциерната здравствена заштита, вклучувајќи го и болничкиот морталитет.

Давањето на стручно - методолошка помош од областа на здравствената статистика и информатика, во текот на 2024 година континуирано е вршена преку електронски комуникации и теренски посети во здравствените установи на територијата на Центарот за јавно здравје-Скопје по индикација и непрекинато е спроведувана едукација во објектот и on line во и од Центарот при прием на извештаите.

II. Изготвени и доставени во предвидениот рок според Националната годишна програма за јавно здравје за 2024 година во печатена форма до ЈЗУ Институт за јавно здравје на РСМ и постирани на сајтот на ЦЈЗ – Скопје се следните извештаи, анализи, информации:

Ред. Бр.	Вид на задача	План за работа за 2024 год.	Извршување За 2024	%
Г.1	<i><u>Збирни извештаи</u> Прибирање, логичка, математичка и стручна контрола на податоците, Компјутерски внес и обработка на податоците. Подготовка и доставување на полугодишните извештаи до ИЈЗ на РСМ. Архивирање на збирните извештаи во одделението.</i>			
1-1	<i>Служба за општа медицина, итна медицинска помош и домашна посета; Образец бр. 3-01-60</i>	1084	807	75%
1-2	<i>Служба за здравствена заштита на деца; Образец бр. 3-03-60</i>	586	592	100%
1-3	<i>Служба за здравствена заштита на училишни деца и младина Образец. бр. 3-04-60</i>	550	544	99%
1-4	<i>Служба за здравствена заштита на жени; Образец. бр. 3-05-60</i>	180	196	108,9%
1-5	<i>Служба за медицина на трудот; Образец. бр. 3-02-60</i>	40	0	/
1-6	<i>Специјалистички служби; Образец бр. 3-01-60</i>	376	900	239%
1-7	<i>Служба за рехабилитација; Образец бр. 3-08-60</i>	104	100	100%
1-8	<i>Служба за трансфузија на крв; Образец бр. 3-10-60;</i>	8	8	100%
1-9	<i>Служба за поливалентна патронажа; Образец бр. 3-17-60</i>	60	60	100%
1-10	<i>Извештај за здравствено просветување; Образец бр. 3-13-60</i>	4	4	100%
1-11	<i>Извештај за лабораториска дејност; Образец бр.3-14-60 и 3-14-60А</i>	256	250	98%
1-12	<i>Извештај за здравствена исправност на храна и предмети за општа употреба (образец 3-15-60)</i>	8	8	100%
1-13	<i>Служба за заштита и лекување на устата и забите; Образец бр.3-09-60</i>	2128	960	45,1%

1-14	Служба за белодробни заболувања и ТБЦ; Образец бр.3-06-60	4	2	50%
1-15	Збирен извештај на службата за болничко лекување; Образец бр. 3-21-60	174	176	100%
1-16	Извештај за извршени систематски прегледи на ученици и студенти	164	164	100%
Г.2	<u>Индивидуални извештаи</u> Прибирање, логичка, математичка и стручна контрола на податоците, Компјутерски внес и обработка на податоците. Подготовка и доставување на полугодишните извештаи до ИЈЗ на РСМ. Архивирање на збирните извештаи во одделението.			
2-1	Индивидуален извештај за стационарно лекувано лице; Образец бр.3-21-61А	114000	135160	118,6%
2-2	Пријава за породување, Образец бр. 3-21-63	10426	10922	104,8%
2-3	Пријава за прекип на бременост; Образец бр. 3-21-64	2011	700	34,8%
2-4	Индивидуални извештаи за незаразни заболувања:			
2-4-1	Малигна неоплазма; Образец МЗС-01	3050		
2-4-2	Шеќерна болест; Образец МЗЦ -02- електронски	10800		
2-4-3	Алкохолизам и други зависности; Образец МЗС -06	700	876	125,1%
2-4-4	Професионално заболување; Образец МЗС-07	10	0	
2-4-5	Исхемична болест на срцето; Образец МЗС -03	840	4586	543,8%
2-4-6	Бубрежна инсуфициенција; Образец МЗС-04, електронски	300	електронски	
2-4-7	Психози; Образец МЗС-05	950	1203	126,6%
2-4-8	Ревматска треска Образец МЗС-08	5	1	61,6%
2-4-9	Интоксикација-труење; Образец МЗС-09	70	73	100%
2-4-10	Сообраќаен трауматизам; Образец МЗС-10	250	154	61,6%

Г.3	Збирни извештаи за организационата структура и кадри; Образец 3-00-60, состојба 31.12. 2023 година: прибирање, контрола, компјутерски внес и обработка на податоците. Подготовка и доставување на годишните извештаи до ИЈЗ на РСМ. Архивирање на извештаите во одделението.	14380/758	14305/688	99,5%
Г.4	Посети за стручно-методолошка помош за изготвување на извештаите и индикаторите за квалитет			
4-1	<i>Теренски посети / едукација/надзор и увид</i>	44	10	22,7%
4-2	<i>Прибирање и обработка на индикатори за квалитет</i>	5	6	120%
4-3	<i>Посети во објекти на ЦЈЗ – Скопје/едукација/надзор и увид</i>	750	610	81,3%
Г.5	Здравствена едукација на населението и целни групи на подрачјето на Скопскиот регион:			
5-1	<u>Едукативни предавања во предучилишни и училишни установи</u> (основни и средни училишта) и во домови за згрижување на стари лица на теми во согласност со Националната годишна програма за јавно здравје на РСМ за 2024 година	508	147	28,9%
5-3	Подготовка на едукативен материјал (флаери, брошури и др.) ЦЈЗ - Скопје			
5-4	Дистрибуција на печатен материјал во здрав. и образовни установи - брошури, постери и флаери од ИЈЗ	11000 флаери / брошури и постери	400	3,7%

Г.6	Советувалишта за сексуално и репродуктивно здравје и за одвикнување од пушење:			
6-1	<i>Бесплатно советување на млади лица за сексуално и репродуктивно здравје во и надвор од Центарот</i>	30	30	100%
6-2	<i>Внес, обработка и достава до ИЈЗ на РСМ на анкетен прашалник за задоволството на младите од услугите во Советувалиштето за сексуално и репродуктивно здравје</i>			
6-3	<i>Дистрибуција на кондоми во координација со ИЈЗ и МЗ</i>			
6-4	<i>СОП -Спроведено анкетно истражување,, групни едукации, индивидуални едукации со примена на заместителна фармакотерапија</i>			
Г.7	Постирање информативни материјали и документи на веб страната на ЦЈЗ Скопје и комуникација со медиумите	33	35	100%
Г.8	Учество во спроведување на Обука за основните знаења за безбедност на исхраната, правила за добра хигиенска пракса и заштита на животната средина - координација на активностите, предавања и испити на пријавените кандидати			
Г.9	Одбележување на светски денови, недели во врска со здравјето во координација со МЗ и ИЈЗ	24	25	104,2%
Г.10	Изготвување на анализи, информации, извештаи во согласност со Националната годишна програма за јавно здравје на РСМ за 2024 Нивно доставување до ИЈЗ на РСМ и поставување на веб страната на ЦЈЗ - Скопје	Континуирано цела година (8 рецензирани и објавени изданија)		

Г.11	Воспоставувањето на Национален регистер на рак, утврдување оптимален сет на податоци, кои ќе се прибираат и потребни активности за приклучување кон Европската мрежа на регистри за рак е цел на оваа активност. Согласно актуелната законската регулатива		Учество со контрола на испратени	
-------------	--	--	---	--

Извор: Ј.З.У Центар за јавно здравје - Скопје

1. Информација за искористеноста на болничките капацитети во 2023 година на Скопскиот регион

Во текот на 2023 година се лекувале вкупно 135 160 (117 593 во 2022, 103 290 во 2021 година) пациенти во болниците на територијата на Скопскиот регион. Тие оствариле вкупно 1 270 850 (1 201 661 во 2022, 1 226 442 во 2021 година) болнички денови. Од нив 54,96% или 74 282 се скопски жители со остварени 753 517 болнички денови (59,29% од вкупно остварените). Останатиот дел лекувани болни се жители на Р.С. Македонија – 58 288 (43,13%) и жители на други држави – 2590 (1,91%). Просечната должина на лекување била 9,4 дена (10,2 во 2022, 11,8 дена во 2021, 8,4 дена во 2020 година). Регистрирани се вкупно 4609 (4571 во 2022, 4656 во 2021 година) болнички кревети. Искористеноста на болничките кревети во просек изнесува 75,54%; незначително поголема во однос на 2022 година - 72,02% и 2021 година - 72,17%, а функцијата на болничката постела (просечен број на пациенти по кревет) е 29,33 (25,73 во 2022 година и 2021 година - 22,18). Интензитетот на користење на болнички кревети е нерамномерен. Поголема стапка на искористеност имаат: ЈЗУ Клиника за Кардиохирургија - 89,1% (100,5% во 2022, 100,77% во 2021 година), ЈЗУ Клиника за Урологија -122,4% (96,1% во 2022 година), ЈЗУ Клиника за пластична и реконструктивна хирургија – 94,7% (93,9% во 2022 година), Клиничка болница “Ацибадем Систина” 86,3% , ЈЗУ Клиника за дигестивна хирургија – 71,3%.

Од приватните болници, Клиничка болница “Ацибадем Систина” покажува искористеност на болничките капацитети од 86,3%. Ниска стапка на искористеност на болничките кревети е постигната во ПЗУ “Еуроиталиа”- 0,08% (0,5% во 2022, 0,73% во 2021 година) и ПЗУ Специјална болница Санте плус груп- 0,48%. Оттаму, во одделни конкретни случаи овие показатели јасно упатуваат на потребата од зголемување на ефикасноста во работењето и намалување на капацитетите што нема да резултира со намалување на достапноста и расположливоста на здравствените услуги. Индикаторите укажуваат на потребата од рационализирање на болничките капацитети со истовремено јакнење на амбулантните капацитети и дневните болници. Трендот на зголемување на дневните хируршки процедури, кои произлегуваат од континуираното подобрување во медицинската пракса, како и од културните и економските фактори, длабоко го промени управувањето со хоспитализацијата на пациентите. Подобрувањето на организациските и професионалните вештини на здравствениот персонал е од суштинско значење за оваа процедура, што овозможува да се намали средното време на хоспитализација.

2. Анализа на состојбата со туберкулоза за 2023 година во Скопскиот регион споредено со периодот од 2010-2022 година

Состојбата со туберкулоза во Скопскиот регион ја следи општата состојба во државата со тренд на опаѓање на инциденцата (142 новооткриени случаи во 2010 година, 23,5 на 100 000 жители, 2022 година – 48 или 7,57 на 100 000 жители.) и преваленцата (156 вкупно во 2010, 92 во 2016, вкупно 50 случаи во 2022), што претставува опаѓање од околу 3 пати. Компаративно за овој временски период во Р.С.Македонија, инциденцата и преваленцата паѓаат за 2,8 пати. Исто така, и морталитетот е во опаѓање (8 починати во 2010, 5 во 2016, 2 во 2022 година). Запирање на туберкулозата бара усогласена акција од сите сектори. Да ги обезбедиме вистинските услуги, поддршка и овозможување безбедна средина на вистинското место, во вистинско време. ТБЦ е главно концентрирана во услови опкружени со сиромаштија и други социјални и економски предизвици и во најранливите популации. Сиромаштијата, недоволната исхрана, лошите услови за живеење и

работа, меѓу другото, влијаат на тоа како луѓето се разболуваат, развиваат ТБ и се справуваат со барањата за лекување (вклучувајќи медицински, финансиски и социјални) и влијаат на здравствените резултати со кои се соочуваат. Така, напредокот во борбата против ТБ и нејзините двигатели не може да се постигне само од здравствениот систем и бара цврста политичка посветеност на највисоко ниво, силна мултисекторска соработка (надвор од здравството) и ефективен систем на одговорност.

Во 2023 година, во Скопскиот регион регистрирани се вкупно 68 болни од туберкулоза, од кои дури 67 се нови случаи. Доминира ТБЦ на респираторен систем (во 92,6% од случаите) Во однос на старосната структура, болеста е почеста кај мажите (66,2%) , а според старосната структура, најчеста е во старосната група од 56-64 години. Според типот на осигурување кај пациентите, работниците се најранлива категорија (77,9%). Направени се 2127 спирометрии, 1342 радиографии и 98 туберкулински тестови. Загрижува фактот што 2023 година не само што нема ерадикација на туберкулоза во однос на изминатиот период од 2010-2022 година, туку бележи пораст во однос на претходната година (за 26%). Причините се мултифакторијални, од социјално – медицински аспект предничи економската криза која глобално се одразува постпандемски и поради воените конфликти на светско ниво.

За да се достигнат целите утврдени со стратегијата за конечен крај на туберкулозата, потребно е годишниот пад на глобалната стапка на инциденца од туберкулоза да се зголеми, од 2% на годишно ниво во 2015 до 10% годишно до 2025 година. Потребно е процентот на луѓе кои умираат од оваа болест да се намали, од предвидените 15% во 2015 година на 6,5% до 2025 година.

3. Информација за состојбата на старите лица од Скопскиот регион за 2023 година

Луѓето ширум светот живеат подолго. Денес повеќето луѓе можат да очекуваат да живеат шеесетина години и повеќе. Секоја земја во светот бележи раст и во должината на животниот век и во процентот на постари лица во населението. До 2030 година, 1 од 6 луѓе во светот ќе биде на возраст од 60 години или повеќе. Во овој момент уделот на населението на возраст од 60 години и повеќе е зголемен од 1 милијарда во 2020 година на 1,4 милијарди. До 2050 година, светската популација на луѓе на возраст од 60 години и постари ќе се удвои (2,1 милијарди). Бројот на лица на возраст од 80 години или повеќе се очекува да се зголеми тројно помеѓу 2020 и 2050 година и да достигне 426 милиони. Додека оваа промена во дистрибуцијата на населението - позната како стареење на населението - започна во земјите со високи приходи (на пример во Јапонија 30% од населението е веќе над 60 години), сега е актуелна и за земјите со низок и среден приход кои доживуваат најголема промена. До 2050 година, две третини од светското население над 60 години ќе живее во земји со низок и среден приход. Во амбулантно-поликлиничка здравствена заштита, во дејноста општа медицина, извршени се вкупно 500 183 прегледи кај старите лица со 65+ години со преминација на женскиот пол (59,5%). Најмногу посети направиле пациентите од стросната група од 65-74 години – 302 743 прегледи.

Во оваа дејност, најчеста причина за посета на лекар се болестите на циркулаторниот систем (I00-I99) со вкупно 118 391 пациент, следуваат 73904 прегледи поради ендокрини, нутритивни и метаболички болести (E00-E90) и 51045 посети поради болести на респираторниот систем (J00-J99). Дејноста на здравствената заштита на жените со 65+ годишна возраст на подрачјето на Скопски регион за 2023 година регистрира вкупно 7236 прегледи од кои 5648 (78%) се на возрасната група од 65-74

години. Во стоматолошката дејност за 2023 година ординациите на подрачјето на Скопски регион, за старите лица 65+ години, утврдиле вкупно 22 107 прегледи и состојби. Болничката дејност за 2023 година регистрира 48 898 хоспитализации на пациенти со 65+ возраст, или 36,2% од вкупниот болнички морбидитет. Од нив болничкото лекување е нешто почесто кај мажите 52,1% (25484 хоспитализации). Највулнерабилна е старосната група од 70-79 години. Болничкиот морбидитет регистрира најмногу болнички лекувани пациенти поради следните групи болести: неоплазми – 11 833 од кои 53,1 % се од машки пол. Болестите на циркулаторниот систем се на второ место со 10289 хоспитализации, исто така со лесна преобладација кај мажите (53,1%). Следуваат болести на окото и аднексите со 6775 лекувани болни, незначително почести кај женскиот пол (51,8%).

Непходна е превенција на хроничните незаразни заболувања која треба да почне од рана возраст, со интерсекторска соработка, на сите нивоа на здравствена заштита и мултидисциплинарен пристап.

4. Информација за вработен кадар во Скопскиот регион за 2023 година

Здравствените системи можат да функционираат само со здравствени работници. Подобрувањето на покриеноста со здравствени услуги и остварувањето на правото на уживање на највисокиот стандард на здравје зависи од нивната достапност, пристапност, прифатливост и квалитет. Светската здравствена организација (СЗО) проценува проектиран недостиг од 10 милиони здравствени работници до 2030 година, главно во земјите со низок и понизок среден приход.

Распределбата на здравствените установи според мрежата на територијата на Скопскиот регион покажува несоодветна дистрибуција на установите во градските наспроти руралните средини, со најголема концентарција во општина Центар (202). Ординации по гинекологија и акушерство не постојат во руралните општини. Оваа состојба се повторува веќе во неколку изминати години наназад. Постои нерамномерна распределеност на специјалистичките ординации на секундарно ниво. Највисока концентарција на овие ординации има во централното градско подрачје, поточно во општина Центар каде што се лоцирани 59,3% од сите специјалистички ординации од Скопскиот регион. Постои тренд на зголемување на бројот на Поликлиники како вид на здравствени установи на територијата на Скопскиот регион. Тоа зборува дека се зголемува бројот на повеќе установи кои како служби влегуваат во состав на една Поликлиника.

Во однос на кадровската обезбеденост, најголем процент од 45% се здравствени работници вработени во болничката здравствена заштита. Во амбулантно-поликлиничка здравствена заштита 16,2% и специјалистичко-консултативната вон болничка здравствена заштита 16,4%. Постои зголемување на бројот на останати здравствени работници (медицинските сестри и останати здравствени работници со завршено високо образование), додека соработници со виша стручна подготовка се намалуваат, а со нижа подготовка не постојат во состав на вработените. Сеуште на теренот е присутен несоодветен состав на тимовите во примарната здравствена заштита. Тој се однесува на помал број на медицински сетри и техничари во однос на лекари и број на лекари воопшто. Во специјалистичките ординации на Скопскиот регион за 2023 каде односот на лекар спрема здравствени работници со висока, виша и средна стручна подготовка изнесува 1:1,9. Болничката дејност во Скопскиот регион го содржи најголемиот процент на вработени лекари кои учествуваат со 42,8% во текот на 2023 година. Во Скопскиот регион за 2023 година има 459,9 лекари на 100 000 жители што е тренд во повеќето земји од ЕУ, каде има најголема концентрација здравствени работници во главниот град. Во Скопскиот регион како и во регионите од поголемиот дел од земјите-членки на ЕУ се забележува зголемување на односот на бројот на специјалисти во однос на бројот на општи лекари. Специјалистите

учествуваат со 65,3% во вкупниот број на лекари. Вработените лекари во болничката дејност во Скопскиот регион за 2023 учествуваат со 38,3% што влегува во Европскиот просек од 36-62%.

5. Анализа на амбулантно поликлиничкиот морбидитет во 2023 година и аналитички осврт на истиот за четиригодишниот период (2020-2023 година) на подрачјето што го покрива ЦЈЗ-Скопје

Силен сектор за примарна и амбулантна нега е од огромно значење и во земјите во развој и развиените земји. Обезбедувањето безбедна, ефикасна здравствена заштита и фокусирањето на потребите на пациентот мора да биде врвен приоритет за креаторите на политиките и практичарите. Безбедните здравствени услуги на примарно ниво го подобруваат здравјето и благосостојбата на поединците, заедниците и општествата, а имаат и финансиски и економски придобивки. Обратно, небезбедна примарна и амбулантна заштита резултира со поголем морбидитет, оптоварување на болниците и економски трошоци. Примарната здравствена заштита е пристап на целото општество за ефективно организирање и зајакнување на националните здравствени системи за да се доближат услугите за здравје и благосостојба до заедниците.

Во 2023 година нема голем напредок во однос на утврдениот морбидитет како во однос на бројот на утврдени заболувања, така и во структурата на истиот. Скоро во сите дејности, освен здравствена заштита на жени и стоматолошката заштита доминираат состојбите кои се морбидитет на респираторниот систем. Исто така треба да се констатира дека во најчестите контакти со матичните лекари 2023 година е година на контакти и симптоми, знаци и ненормални клинички и лабораториски наоди кои биле причина за посета кај лекар поради најразлични потреби. Во дејноста општа медицина, оваа година на прво место се: болестите на респираторниот систем (16,2%), потоа следуваат болести на циркулаторен систем (15,4%) и на трето место се фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствените служби (14,5%), речиси идентично како минатата година. Најчесто утврдено заболување од групата болести на респираторен систем е акутен фарингит и тонзилит застапен со 38,8%, најзастапен кај возраста 35-44 години. Училишните деца и младина оствариле 279.718 евидентирани посети-прегледи заради болести на респираторен систем во дадениот временски период (2020-2023 година), односно 41,5% повеќе во однос на второ рангираната група фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби и значителни 80,5% повеќе споредбено со трето рангираните симптоми и ненормални клинички и лабораториски наоди, неklasифицирани на друго место. Исто така, болестите на респираторен систем се застапени дури 89,6% повеќе за разлика од одредени инфективни и паразитски болести, а 87,5% повеќе споредбено со болести на кожата и на поткожното ткиво. Малите деца од 0-6 години во периодот 2020 - 2023 година најмногу боледувале од заболувања на респираторниот систем. Најчесто поединечно заболување внатре во оваа категорија болести е акутниот фарингит и тонзилит. Бројот на болестите на респираторен систем во 2022 година е зголемен за 16,7% во однос на 2021 година, додека растечкиот тренд е продлабочен споредбено со 2020 година и изнесува 51,8% повеќе. Во 2023 година има незначително намалување на трендот (во однос на 2022 година, за 9,5%). Кај жените во 2023 година на прво место според бројот на регистрирани заболувања и состојби се „Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствената служба,“. Тие заземаат 45,7%, додека на второ место кое речиси има ист процентуален удел како и претходната состојба, се наоѓаат болестите на генитоуринарниот систем (37,3%). На трето место се состојбите поврзани со „Бременост, породување и пуерпериум,“ (8,3%). Во анализираниот период од 2020-2023 година, прво рангирана е група фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби (143.603 прегледи во анализираниот период), Утврдениот морбидитет поради болести на генитоуринарниот систем за временскиот

период (2020-2023 година) изнесува 134.191 заболувања-состојби. Конкретно, оваа група на заболувања е со незначително помалку евидентирани прегледи со прво рангираната група фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени служби, додека рапидно повисока е нивната застапеност во однос на трето рангираните бременост, раѓање и пуерпериум и изнесува 78% повеќе. Во стоматолошката здравствена заштита во последните четири години најчесто утврдено заболување е забниот кариес кој секоја година учествува со највисок процент.

6.Анализа на болничкиот морбидитет и морталитет за жителите од Скопскиот Регион, 2023 година

Болниците треба да ги одразуваат потребите и вредностите на заедниците во и околу нив, а истовремено да бидат еластични и способни да одржуваат и да ги зголемат услугите во итни ситуации. Ефективните болници се дизајнирани за нивните корисници, со внимание на потребите на посебните популации, како што се децата и постарите лица. Добро дизајнираната болничка средина ја максимизира ефективноста на испораката на клиничка нега и ја подобрува благосостојбата на пациентите и болничкиот персонал.

Постои широка мрежа на болнички здравствени установи од видот на универзитетски клиници, клинички болници, специјализирани болници, институти и општи болници, вкупно 44, кои обезбедуваат болничка здравствена заштита за градот Скопје, пошироко за Скопскиот регион, а во доменот на терцијарната здравствена заштита за државата и за лица од други држави. Во 2023 година во болничката здравствена заштита биле вработени вкупно 1195 лекари, 965 специјалисти, 207 лекари на специјализација, 23 лекари по општа медицина, 14 специјалисти стоматолози, 26 фармацевти и 126 здравствени соработници. Односот лекар/здравствени работници со виша и средна стручна подготовка бил 1:2,2. Во скопските болници еден лекар опслужувал 508 жители. Споредено со 2020 и 2021 година кога по препорака на Министерство за здравство и Фондот за здравствено осигурување, некои болнички капацитети беа пренаменети во Ковид центри согласно потребите за болнички третман, 2023 година, слично на 2022 е година на опоравување од пандемијата. Се враќа балансот на ресурси: медицинскиот кадар, болничките кревети, се применуваат сите елективни тераписки протоколи и процедури.

Податоците обработени во публикацијата се однесуваат на стационарното лекување. Единствено се обработени дневната болница на ПЗУ “Европска очна болница” и ново отворената ПЗУ Специјална болница по офталмологија – Систина офталмологија. Во текот на 2023 година се лекувале вкупно 135 160 (117 593 во 2022, 103 290 во 2021 година) пациенти во болниците на територијата на Скопскиот регион. Тие оствариле вкупно 1 270 850 (1 201 661 во 2022, 1 226 442 во 2021 година) болнички денови. Од нив 54,96% или 74 282 се скопски жители со остварени 753 517 болнички денови (59,29% од вкупно остварените). Останатиот дел лекувани болни се жители на РС Македонија – 58 288 (43,13%) и жители на други држави – 2590 (1,91%). Според половата дистрибуција, постои лесна доминација на женскиот пол - 68 507 (50,69%), а Анализа на болничка здравствена заштита за 2023 година Центар за јавно здравје - Скопје 10 најголем број хоспитализации оствариле пациентите од старосните групи од 70-79 години (25 100 или 18,57%) и од 50-59 години (21 169 или 15,66%). Просечната должина на лекување била 9,40 дена (10,22 во 2022, 11,87 дена во 2021 8,42 дена во 2020 година). Регистрирани се вкупно 4609 (4571 во 2022, 4656 во 2021 година) болнички кревети. Искористеноста на болничките кревети во просек изнесува 75,54%; незначително поголема во однос на 2022 година - 72,02% и 2021 година - 72,17%, а функцијата на болничката постела (просечен број на пациенти по кревет) е 29,33 (25,73 во 2022 година и 2021 година - 22,18). Вкупниот број на

хоспитализации во скопските болници на 1000 жители за 2023 година е 73,61 - во калкулацијата е користено вкупното население на Р.С.Македонија.

7. Анализа на здравствената состојба и здравствената заштита на населението на Скопскиот Регион за 2023 година

Податоците во јавното здравје се потребни за процена, за стратешко планирање и за евалуација на здравствената состојба на припадниците на заедницата. Тука спаѓаат демографските и социоекономските податоци, како и податоците за трошоците на здравството, за распространетоста на болестите и за морталитетот. Податоците во јавното здравје денес најмногу се користат за процена на здравјето на лицата во заедницата и за подобрување на планирањето во заедницата, преку овозможување информации потребни за адекватно користење на инструментите, како што е Мобилизирање за акција преку планирање и партнерство (МАПП), развиен од страна на Националната асоцијација на окружни и градски здравствени службеници (НАССНО) и од Центрите за контрола и за превенција на болести (CDC).

Вкупниот релативен однос на бројот на живородени на 1000 жители за 2022 година е 11,1%. Општина Петровец има најниска стапка на наталитет од 7,5%, а Зелениково има највисока (19,0%) и Студеничани (18,3%). Стапката на фертилитет изнесува 48,1%, односно ни го покажува бројот на живородени деца на 1.000 жени во фертилен период (од 15-49 години). Поединечно гледано по општини е највисока во Зелениково (89,8%) и Студеничани (77,6%), а најниска во Кисела Вода (35,3%).

Природниот прираст укажува дека состојбата на подрачјето на Скопскиот регион е неповолна и истиот изнесува 1,0%. Во седум општини има негативна стапка на прираст што укажува за опаѓање на населението или т.н. депопулација, кога вредноста е под 0. Вредноста на виталниот индекс ни покажува дека состојбата е многу поволна во општините Арачиново (409,4 живородени на 100 умрени), во Студеничани (308,5/100 умрени) и Сарај (244,4/100 умрени).

Нупцијалитетот, односно фреквенцијата на склучување на бракови во Скопскиот регион изнесува 6,3 на 1.000 жители население. Негативниот индекс во природното движење на населението изнесува 10,1 умрени на 1.000 жители. Во однос на половата дистрибуција, стапката на морталитет за лицата од машки пол е 10,7/1.000 жители и 9,5/1.000 од женски пол. Болестите на циркулаторниот систем се најчеста причина за смрт кај населението од Скопскиот регион и завземаат 39,4% учество. Најголемиот број на починати токму поради оваа патологија е од општина Кисела Вода (13,4%).

Вкупната стапка на морталитетот во Скопскиот регион изнесува 8,7 мртвородени на 1.000 живородени деца. Стапката на доенечка смртност во Скопскиот регион за 2023 година изнесува 1,9%. Согласно критериумите на Светската здравствена организација е класифицирана како низок морталитет на доенчињата.

Бројот на евидентирани заболувања-состојби во дејноста општа медицина во Скопскиот регион во тек на 2023 година изнесува 1.350.519, односно е намален за 4,63% во однос на 2022 година. Женската популација на возраст 20 и повеќе години имала поголема потреба за посета и преглед кај матичен лекар за 56,1% повеќе споредбено со мажите. Општата стапка на морбидитет за населението во Скопскиот регион изнесува 2.941,7%. Болестите на респираторен систем (J00-J99) се рангирани на прво место на морбидитетната листа со застапеност од 16,1%.

Жените боледувале за 64,1% повеќе во однос на мажите. Вкупната специфична стапка на морбидитет изнесува 475,5‰. Категоријата акутен фарингит и акутен тонзилит J02-J03 е најчестата причина од респираторната патологија за која лицата побарале лекарска помош со застапеност од 38,8% и најголема афектираност кај лицата од 35-44 години (24,7%). Во дејноста здравствена заштита на деца во Скопскиот регион има вкупно 179.473 регистрирани заболувања-состојби, односно за 9,1% помалку од 2022 година. Општата стапка на заболеност е 3.412,0/1.000 деца од 0-6 години од Скопскиот регион. На прво место се болестите на респираторен систем (J00-J99), односно 81.879 или процентуално учество од 45,6%. Категоријата акутен фарингит и акутен тонзилит (J02- J03) доминира со вкупно 46,9%. Кај дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина бројот на заболувања е 218.824, односно 6,7% повеќе во однос на 2022 година. Општата стапка на заболеност е 1.680,6‰, а водечки се болестите на респираторен систем со застапеност од 41,0% во вкупно регистрираниот морбидитет. Категоријата акутен фарингит и акутен тонзилит (J02-J03) завзема најголемо учество со вкупно 56,8%. Во гинеколошките ординации се евидентирани 121.918 заболувања-состојби, односно постои зголемување за 4,7% во однос на изминатата година. Возрасната категорија 25-34 години има највисоко учество во евидентираната морбидитетна евиденција, односно 31,3%. На прво место се издвојуваат фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствените служби (Z00-Z99) со учество од 45,6%. Во стоматолошката дејност се регистрирани 187.231 заболувања-состојби, односно 2,6% повеќе споредбено со 2022 година. На прво место се наоѓа дентален кариес (K02) и евидентирани се 52.787 состојби, односно 28,1%. Женската популација е регистрирана повеќе за 12,8% во однос на мажите.

Бројот на болнички лекувани пациенти во стационарните здравствени установи од Скопскиот регион изнесува 135.160 лица, односно истиот е зголемен за 14,9% во однос на 2022 година. Според половата дистрибуција, лицата од женски пол се застапени за 2,7% повеќе од мажите. Повеќе од половина од пациентите кои биле лекувани во болничките установи од Скопскиот регион се лицата жители на Скопје (56,1%) со остварени 753.517 болнички денови (59,2% од вкупно остварените). Возрасната група од 70-79 години завзема најголем број на хоспитализации (18,5%). Просечната траење на лекување изнесува 9,4 дена, а бројот на болнички денови е 1.270.850, односно постои зголемување за 5,44% во однос на изминатата година. Неоплазмите се наоѓаат на прво место како причина за хоспитализација со учество од една петина, односно 27.748 лекувани (20,5%). Оваа група на заболувања е зголемена за 18,72% во однос на 2022 година. Следуваат групата болести на циркулаторен систем која опфаќа 13,8% и групата болести на генитоуринарниот систем (11,2%). Четири категории на дијагнози која завземаат високо рангирање според број на хоспитализирани се сенилна катаракта H25 (4,07%), ангина пекторис I10 (3,97%), хронична ренална инсуфициенција N18 (2,99%) и малигна неоплазма на дојка C50 (2,39%).

III. ПРОМОЦИЈА НА ЗДРАВЈЕ СПРОВЕДЕНА ВО СКОПСКИОТ РЕГИОН ВО 2023 ГОДИНА

Податоците за промоцијата на здравјето и спроведените активности од ЈЗУ Центар за јавно здравје Скопје се однесуваат на 2023 година. Едукациите се спроведуваа согласно Планот за работа на ЦЈЗ Скопје и Националната годишна програма за јавно здравје за 2024 година во основните, средните училишта, во установи за згрижување на мали деца и во установите за згрижување на стари лица. Исто така, беа спроведени едукативни активности и по барање на установите во координација со општините на градот Скопје. За таа цел се спроведуваше здравствена едукација на сите популациони групи со одржување на предавања, трибини, индивидуални и групни едукации на населението. Со оваа активност реализирани се 479

предавања, а индивидуално се советувани 105 лица.

Едукациите се спроведуваа надвор од Центарот за јавно здравје Скопје на различни теми по барање на слушателите и по приоритетност во областа за јавното здравје кај населението, посебно младите и старите лица над 65 и + години.

Постирани се 25 информативни материјали, 9 публикации на веб страната на ЦЈЗ Скопје и направена е комуникација со електронски и печатени медиуми. Одбележани се 25 Светски денови, месеци и недели во врска со здравјето. Дистрибуирани се 400 примероци на пропагандни материјали. Направен е стручен надзор за подобрување на работата на 8 здравствените установи на подрачјето на ЦЈЗ - Скопје од социјална медицина. Реализирани се стручно методолошки увиди во 5 здравствени установи. Сите овие активности се извршени и во координација со МЗ и ИЈЗ на РСМ.

Раководител

Проф. д-р Валентина Симоновска

Директор

Муамет Демири